

УДК 050:001]"Вісник ХДАК"(09)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2024.8(337).8-16

Наталія Кушнарєнко,
докторка педагогічних наук,
професорка кафедри цифрових комунікацій
та інформаційних досліджень ХДАК,
заслужений працівник культури України,
e-mail: natalia_kushnarenko@gmail.com

Алла Соляник,
докторка педагогічних наук, професорка,
проректорка з наукової роботи ХДАК,
e-mail: allasolyanik164@gmail.com

"Вісник Харківської державної академії культури": 25 років успішного служіння науці

У статті розглянуто еволюцію становлення та розвитку фахового збірника наукових праць "Вісник Харківської державної академії культури" в контексті формування системи бібліотечної періодики України. Окреслено головні стратегії інноваційного функціонування збірника в умовах сучасного цифрового суспільства. Виявлено й проаналізовано семантичні (проблемно-тематичні) пріоритети публікацій, їхню видову, хронологічну, авторську, географічно-просторову, фірмову й інші структури. Наведено основні організаційні перетворення видання впродовж 25-річного періоду функціонування (1999—2024) у науковому просторі України.

Ключові слова: фахове видання; "Вісник Харківської державної академії культури"; соціальні комунікації; документологія; книгознавство; бібліотекознавство; бібліографознавство; архівознавство; Харківська державна академія культури

Постановка проблеми. У розбудові науки особливе місце посідають періодичні видання й видання, що продовжуються, які дають змогу професійно моніторити, кумулювати, оперативно оприлюднювати та надавати широкому науковому загалові найкращі зразки результатів фундаментальних і прикладних досліджень. Можливості цих каналів наукової комунікації суттєво

зростають в умовах сучасного цифрового суспільства завдяки створенню електронних версій періодичних видань, налагодженню вільного онлайн-доступу до них широкої наукової спільноти України та світу.

Студіювання історії й сьогодення фахового збірника наукових праць України "Вісник Харківської державної академії культури" (далі —

"Вісник ХДАК") набуває особливого значення з нагоди його 25-річного успішного функціонування на терені України (1999—2024). В історичному та науковому вимірах "Вісник ХДАК" розглядаємо як базову платформу й каталізатор розвитку галузевої науки: соціальних комунікацій, документології, книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, соціальної інформатики, вищої бібліотечно-інформаційної освіти в Україні та світі тощо. Вагомим є внесок збірника в розбудову системи бібліотечної періодики в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій. Аспекти функціонування фахового збірника наукових праць "Вісник Харківської державної академії культури" розглянуто у працях Л. Бейліса [1], Н. Кушнарєнко [4], А. Соляник [6; 7], В. Шейка, Н. Кушнарєнко [12], В. Шейка, Н. Кушнарєнко, А. Соляник [13]. Окрім ґрунтовних, комплексних досліджень, науковці студіюють окремі напрями діяльності видання. Останніми роками увагу дослідників зосереджено на бібліографічному аспекті публікаційної діяльності "Вісника ХДАК", який тривалий час залишався маловисвітленим. Серед авторів найкращих аналітичних статей — Г. Швецова-Водка [10; 11], Л. Глазунова [2; 3], Є. Тодорова [8; 9], І. Павленко [5] та ін. Однак системне вивчення "Вісника ХДАК" упродовж періоду його 25-річного функціонування не здійснювалося.

Видання підтримує політику відкритого доступу, представлено на порталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в інформаційному ресурсі "Наукова періодика України", у реферативних базах "Україніка наукова" та "Джерело", індексується в авторитетних наукометричних базах WorldCat, Index Copernicus International, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Directory of Open Access Scholarly Resources (ROAD) та в пошукових системах Google Scholar, BASE.

Статті, подані до редакції, проходять обов'язкову перевірку на плагіат за допомогою онлайн-сервісу Strikeplagiarism.com і незалежне "сліпе" рецензування досвідченими експертами.

Інформацію про видання можна отримати на вебсайті збірника (<http://v-khsac.in.ua>), в "Українській бібліотечній енциклопедії" (<http://ube.nlu.org.ua>), у вільній енциклопедії "Вікіпедія" та інших електронних ресурсах.

Мета статті — дослідження особливостей функціонування фахового збірника наукових праць "Вісник Харківської державної академії культури" за 25-річний період його існування в науково-комунікаційному просторі України (1999—2024).

Виклад основного матеріалу дослідження. "Вісник Харківської державної академії культури" — фаховий збірник наукових праць України, заснований ХДАК у 1999 р. 25 років поспіль він успішно функціонує як надійна платформа й каталізатор нового наукового знання в нашій країні та за кордоном.

Високий авторитет збірника від початку був пов'язаний із його спорідненістю з попередніми виданнями ХДАК, які стали базовими у формуванні системи наукової бібліотечної періодики в Україні: "Труди Харьковского государственного библиотечного института" (1940), "Ученые записки" (1956), "Учені записки" (1957—1960), "Наукові записки" (1962), "Бібліотекознавство і бібліографія" (1964—1992) та інші.

"Вісник ХДАК" є послідовником республіканського міжвідомчого науково-методичного збірника "Бібліотекознавство і бібліографія", який виходив на базі ХДАК від 1964 р. Упродовж майже 30-річного періоду (1964—1992) у ньому опубліковано близько 700 наукових статей із найважливіших теоретико-методологічних, історичних, методичних, організаційних, технологічних проблем розвитку книжкової, бібліотечної та бібліографічної галузей. Обов'язки відповідальних редакторів у різний час виконували відомі в Україні та за її межами науковці: М. Демченко (1964—1970, вип. 1—9), Є. Тамм (1971—1991, вип. 10—31), В. Удалова (1992, вип. 31). Членами редакційної колегії були: В. Бабич, О. Батушанська, В. Витяжков, І. Вовченко, С. Волкова, І. Каганов, А. Кобзаренко, П. Коломієць, Н. Колосова, І. Корнейчик, А. Корнієнко, Н. Королевич, Л. Макаренко, Ю. Медведєв, В. Навроцька, Л. Одинока, М. Пасічник, З. Печенізька, В. Туров, Н. Фрідєєва та інші. Слід відзначити особливу роль Є. Тамма — завідувача кафедри бібліотечних фондів і каталогів — в успішному функціонуванні збірника. Як головний редактор Є. Тамм докладав значних зусиль до підтримки і поважних учених-лідерів, і молодих науковців. У 1999 р. видання було трансформовано у фаховий збірник наукових праць під назвою "Вісник Харківської державної академії культури".

Від перших випусків "Вісник ХДАК" зарекомендував себе як авторитетний, ґрунтовний, репутаційний, інноваційний збірник наукових праць, набув широкої популярності у професійних колах не лише України, а й інших країн світу, здобув офіційне визнання Вищої атестаційної комісії України (ВАК) і Міністерства освіти і науки України (МОН). Підтвердженням популярності збірника є зростання з року в рік кількості авторів публікацій, а визнання на найвищому рівні — офіційне надання статусу фахового:

- згідно з постановами ВАК України:

— від 08.09.1999 збірник було визнано як фазове видання з історичних наук (Перелік 2);

— від 09.02.2000 — як фахове видання з педагогічних наук (Перелік 4);

— від 25.05.2008 — як фахове видання з соціальних комунікацій (1-05/5);

- згідно з Наказом МОН від 09.02.2021 № 157 збірник увійшов до Переліку наукових фахових видань України категорії "Б", де публікуються основні наукові результати дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук із соціальних комунікацій, з історичних і педагогічних наук визнаються як фахові ті, що видані до 2015 р. Нині здійснюється активна підготовка до набуття "Вісником ХДАК" найвищої категорії "А", для чого є всі об'єктивні підстави. Сьогодні індекс Гірша видання сягає 16 (майже 3 тис. цитувань), що свідчить про його статус як одного з провідних і найцитованіших збірників наукових праць соціально-комунікативного та бібліотечно-інформаційного профілю на теренах України.

Високий рівень визнання "Вісника ХДАК" у науковому просторі України та світу передбачуваний і зумовлений такими чинниками:

— локалізація на базі ХДАК — першого й тривалий час єдиного в Україні ЗВО, фундатора та лідера вищої бібліотечної освіти, що забезпечило надійне інституціональне підґрунтя для успішного становлення й розвитку збірника;

— фундування "Вісника ХДАК" на попередньому багаторічному плідному досвіді розбудови бібліотечної періодики в Україні на базі ХДАК, вихід у нашій країні перших збірників наукових праць бібліотечно-інформаційного профілю;

— вдалий вибір головних стратегій змістового наповнення збірника, системотворними серед яких первісно обрано "Бібліотекознавство. Документознавство. Інформатика", що стало надійним інтелектуальним підґрунтям визначення інноваційних шляхів розбудови галузевої науки України;

— дотримання принципів академічної доброчесності, обов'язковості рецензування та перевірки статей на плагіат;

— чітка структурованість видання, що сприяє досягненню відповідності між змістом публікацій і профілем збірника;

— виразно окреслено вимоги до оформлення публікацій: обсяг — 10—12 сторінок, мова — українська, англійська; періодичність — двічі на рік (червень, грудень), що орієнтує авторів у часовому й інших формалізованих аспектах видання;

— висока професійність редакційної колегії збірника, члени якої не лише фахово експертують подані публікації, а й надають авторам кваліфіковану допомогу;

— залучення до аналізу статей провідних науковців Харкова й України, що сприяє неупередженому об'єктивному експертному оцінюванню публікацій.

Ці чинники стали запорукою високого репутаційного рівня "Вісника ХДАК" у науковому просторі України й світу на весь період діяльності.

Перший випуск "Вісника Харківської державної академії культури" з підназвою "Бібліотекознавство. Документознавство. Інформатика" вийшов друком у 1999 р. У підзаголовку було окреслено "предметне поле" збірника на тривалий період, що забезпечило його своєрідність і самобутність у галузевому публікаційному середовищі України. В анотації до видання було зазначено, що в ньому розглядаються методологічні, теоретичні, методичні та організаційні проблеми бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, документознавства та інформатики. Було чітко визначено авторську й читацьку аудиторію збірника — для науковців, викладачів, аспірантів, докторантів, працівників документно-інформаційних установ.

"Вісник ХДАК" чітко структурований. Перший випуск містив чотири розділи: I. Актуальні теми. Події. Факти. II. Бібліотекознавство. III. Документознавство. IV. Інформатика. З часом номінаційний складник було уточнено й розширено з огляду на збільшення публікаційного потоку збірника, зумовленого його внесенням до Переліку наукових фахових видань України. З'явилися розділи "Теорія та історія культури", "Теорія та історія соціальних комунікацій", "Педагогіка", "Музеєзнавство, Пам'яткознавство", "Журналістика та засоби масової інформації", "Рецензії" та ін., тобто структуру було доповнено проблематикою суміжних і споріднених галузей. Підлягала коригуванню назва розділу, пов'яза-

ного з базовою спеціальністю: "Бібліотекознавство", "Книгознавство. Бібліотекознавство. Бібліографознавство", "Бібліотечно-інформаційна освіта та наука", "Бібліотекознавство. Книгознавство. Інформатика", "Соціальні комунікації". Останніми роками у пріоритеті такі розділи: "Теорія та історія соціальних комунікацій", "Теоретико-методологічні засади книгознавства, бібліотекознавства та архівознавства", "Прикладні соціокомунікаційні технології" тощо.

Серед парадигмальних задумів видання на початку його створення було сформульовано базову проблематику майбутніх публікацій: концептуальні положення, теоретико-методологічні засади документно-комунікаційних систем, дослідження міждисциплінарних зв'язків і дисциплінарних особливостей, тенденції розвитку документних комунікацій у системі наукового знання; практична діяльність документно-інформаційних структур суспільства; інноваційні підходи до технологічного та соціального розвитку системи бібліотечно-інформаційного обслуговування; створення моделі соціокультурної й соціокомунікаційної взаємодії документно-інформаційної спільноти України з глобальним світом; підвищення якості підготовки нової генерації бібліотекарів, бібліографів, книгознавців, документознавців, патентознавців, референтів-аналітиків, менеджерів інформаційних систем, архівознавців, музеєзнавців, журналістів тощо; автоматизація бібліотечно-бібліографічних процесів; цифровізація бібліотек, архівів, музеїв, видавничих і книготорговельних установ; створення баз і банків даних; уведення систем електронного документообігу; запровадження онлайн-обслуговування користувачів бібліотек; історичні, біографічні, просопографічні розвідки життя й професійної діяльності видатних учених-бібліотекознавців, бібліографознавців, книгознавців, документологів України та світу.

Від моменту заснування "Вісника ХДАК" його фундатори приділяють суттєву увагу створенню професійного авторського контенту збірника. Зокрема, у першому випуску (187 с.) було оприлюднено 25 публікацій 32 авторів, серед яких і поважні вчені, і науковці-початківці. Таке сполучення стало незмінною традицією видання впродовж історичного розвитку. Високий теоретико-методологічний рівень збірника забезпечила когорта провідних українських дослідників: Г. Асеев, Л. Дубровіна, В. Ільганаєва, С. Кулешов, Н. Кушнарєнко, М. Сенченко, М. Слободяник, А. Соляник, Л. Філіпова, Г. Швецова-Водка, В. Шейко та ін.

Ще одним прикладом успішної реалізації стратегічних накреслень "Вісника ХДАК" є формування потужної редакційної колегії з відомих учених, докторів наук із базової та суміжних спеціальностей. У початковому варіанті її склад був таким: Н. Кушнарєнко, докторка педагогічних наук (відповідальна редакторка), В. Ільганаєва, докторка історичних наук (заступниця відповідальної редакторки), А. Соляник, кандидатка педагогічних наук (відповідальна секретарка); члени редколегії: В. Кравченко, доктор історичних наук; Л. Нечіпорєнко, докторка педагогічних наук; М. Сенченко, доктор технічних наук; М. Слободяник, доктор історичних наук; В. Тюріна, докторка педагогічних наук; А. Чачко, докторка педагогічних наук. Слід зазначити, що головну відповідальність за формування якісного змісту та структури збірника взяли на себе відомі вчені ХДАК Н. Кушнарєнко й А. Соляник. Солідний редакційний корпус збірника став своєрідною візитною карткою на довгі роки, забезпечуючи високу репутацію в наукових колах України й світу.

Провісниками зростання популярності видання можна вважати відкриття в Україні аспірантури, докторантури, спеціалізованих учених рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій із профільної спеціальності, створення наукових конференцій, започаткування колективних науково-дослідних робіт (НДР) тощо. Зокрема, у 1994 р. у ХДАК було відкрито аспірантуру, у 1996 р. — докторантуру зі спеціальності 07.00.08 "Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство"; у 1998 р. — спеціалізовану вчену раду Д64.807.02 з правом прийняття до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук зі спеціальності 07.00.08 "Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство" (у галузі педагогічних наук); запровадження у 1994 р. всеукраїнської конференції молодих учених "Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття"; у 1998 р. — міжнародної наукової конференції "Соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку"; розроблення від 1995 р. загальнодержавної НДР "Створення інформаційно-пошукової мови для електронного каталогу бібліотек України", загальнодержавної НДР "Красназнавча робота бібліотек України" разом із Державною історичною бібліотекою України.

Важливими подіями 1990-х рр. стали захисти перших докторських дисертацій Н. Кушнарєнко (1993), І. Ільганаєвою (1996), Л. Філіповою (1998),

котрі активно формують власні наукові школи з аспірантів, докторантів, молодих науковців. Це значно розширює авторське коло дописувачів "Вісника ХДАК" з-поміж молодих дослідників, які роблять перші кроки в написанні кандидатських і докторських дисертацій.

З року в рік видання нарощує публікаційні потужності, набуває визнання у професійному світі України й зарубіжжя.

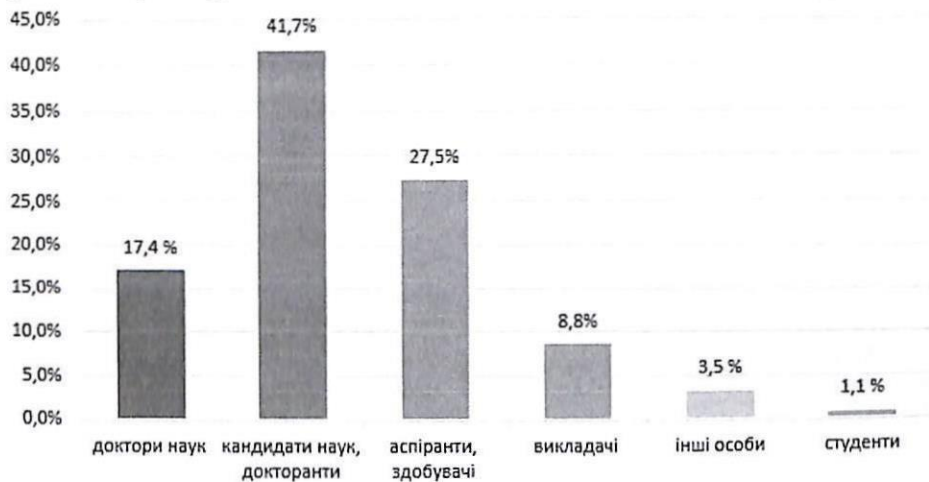
Важливим свідченням значущості "Вісника ХДАК", його високої продуктивності, критерієм оцінювання ефективності функціонування є показники цитувань і посилянь на опубліковані у збірнику праці вітчизняною та світовою спільнотою. Моніторинг наукометричної бази Google Academia свідчить про високу оцінку видання: індекс Гірша зріс з 11 до 16, збільшився й показник цитувань — з 1259 до 2974, що є індикатором постійного підвищення авторитету й популярності збірника. Високими є також показники бібліометричних профілів членів редколегії: Г. Швецова-Водка (20), Н. Кушнаренко (18), В. Шейко (17), Г. Асеев (16), В. Ільганаєва (14), Л. Філіпова (14), О. Мар'їна (14), А. Соляник (12), І. Давидова (11), О. Кобелев (8), А. Шелестова (6), Н. Коржик (4). Високі персоніфіковані дані цитувань є ще одним свідченням високої якості праць, оприлюднених на сторінках збірника.

Контент-аналіз публікаційного масиву "Вісника ХДАК" за 25-річний період функціонування дав

зможу виявити його кількісні характеристики за хронологічною, видовою, семантичною (проблемно-тематичною), авторською, географічною, фірмовою й іншими ознаками.

Важливою характеристикою функціонування "Вісника ХДАК" є кількісний складник. З'ясовано, що впродовж аналізованого періоду 1999—2024 рр. вийшло друком 65 випусків збірника. Оприлюднено 1530 публікацій 1814 авторів з України та зарубіжних країн. У видовому сегменті публікації поділяються на дві групи: статті — 1505 (98,4%) і рецензії — 25 (1,6%). Останні почали виходити на сторінках видання у 2000 р. (вип. 3), що суттєво збагатило аналітичний складник збірника та цілком відповідає його стратегічним накресленням.

Особливості авторської структури збірника проілюстровано на діагр. 1. За аналізований період у "Віснику ХДАК" оприлюднювали результати досліджень: доктори наук — 316 осіб (17,4%); кандидати наук, докторанти — 756 (41,7%); аспіранти, здобувачі — 498 (27,5%); викладачі — 160 (8,8%); інші особи — 64 (3,5%); студенти — 20 (1,1%) Отже, в авторській структурі збірника дотримано стратегію поєднання наукових розвідок як кваліфікованих дослідників, так і науковців-початківців. Це забезпечує спадкоємність у розбудові галузевої науки, сприяє розвитку міжпоколінних комунікаційних зв'язків, формуванню потужних наукових шкіл тощо.

Діагр. 1. Особливості авторської структури збірника "Вісник ХДАК" у 1999—2024 рр.

Надзвичайно важливе значення для характеристики фахового збірника наукових праць має семантична структура, яка є ключовою, системо-правильною, містить видимі (явні) та латентні змістові зв'язки між публікаціями, що дають змогу підтримувати його функціональність і цілісність, активне використання в науковому просторі.

Семантичний склад публікацій збірника є доволі широким, що пов'язано з гуманітарною

специфікою видання. "Вісник ХДАК" постійно вдосконалюється через відкриття нових наукових напрямів. У межах предметного поля видання можна виокремити як стабільний, пріоритетний, так і змінюваний проблемно-тематичний складники, що постійно актуалізуються в пошуках істинного галузевого знання.

Контент-аналіз семантичної структури збірника за 25-річний період функціонування дав

зможу виявити його проблемно-тематичну пріоритетику, серед якої: теорія та історія соціальних комунікацій — 423 (27,6%); теорія та історія культури — 302 (19,7%); сучасні проблеми педагогіки — 213 (13,9%); бібліотекознавство — 148 (9,8%); інформатика — 111 (7,3%); прикладні соціально-комунікаційні технології — 89 (6%); документознавство, архівознавство, інформаційна діяльність — 54 (3,5%); вища бібліотечно-інформаційна освіта — 52 (3,4%); бібліографознавство — 48 (3,1%); книгознавство — 42 (2,7%); журналістика та засоби масової інформації — 32 (2%); музеєзнавство, пам'яткознавство — 16 (1%). Загалом авторські домінанти збігаються зі стратегічними й тактичними пріоритетами збірника.

Особливості семантичної структури фахового збірника "Вісник ХДАК" за період його функціонування відбивають дані табл. 1.

Таблиця 1

Семантична структура фахового збірника "Вісник ХДАК" у 1999—2024 рр.

Тематика публікацій	%
Теорія та історія соціальних комунікацій	27,6
Теорія та історія культури	19,7
Сучасні проблеми педагогіки	13,9
Бібліотекознавство	9,8
Інформатика	7,3
Прикладні соціально-комунікаційні технології	6,0
Документознавство. Архівознавство. Інформаційна діяльність	3,5
Вища бібліотечно-інформаційна освіта	3,4
Бібліографознавство	3,1
Книгознавство	2,7
Журналістика та ЗМІ	2,0
Музеєзнавство. Пам'яткознавство	1,0
Усього	100

За географічним ареалом структура публікацій така: більшість авторів — 1787 осіб (98,5%) становлять представники України, закордонні автори — 27 осіб (1,5%). За територіальним походженням представлено понад 30 міст України: Харків, Київ, Львів, Івано-Франківськ, Одеса, Запоріжжя, Ужгород, Миколаїв, Сімферополь, Дніпро, Чернівці, Кропивницький, Суми, Тернопіль, Острог та інші. Серед іноземних країн — Данія, Йорданія, Німеччина, Латвія, Китай та інші. 98,2% статей подано українською мовою, 1,8% (27) — англійською. Нині актуальним завданням є збільшення у "Віснику ХДАК" кількості статей високоцитованих зарубіжних авторів, що сприятиме підвищенню наукометричних рейтингів збірника для переведення в категорію "А".

Моніторинг публікацій за фірмовою ознакою, тобто належністю авторів до певних установ та організацій, засвідчив, що майже 95% становлять представники ЗВО, 5% — інших інституцій (бібліотек, музеїв, архівів, соціальних служб тощо). Презентантами здобутків своїх підопічних є понад 500 українських установ, організацій і закладів. До п'ятірки найпродуктивніших поміж них належать: Харківська державна академія культури, Національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Рівненський державний гуманітарний університет, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Київський національний університет культури і мистецтв та ін., а також понад 10 зарубіжних інституцій: Баварський університет управління і права (Німеччина), Королівська школа бібліотекознавства та інформатики Університету Копенгагена (Данія), Латвійський університет (Латвія), Університет Аль-Хусейна Бін Талала (Йорданія), Ухтинський технічний університет (КНР), Уханський університет (КНР) та ін. Це сприяє взаємозбагаченню України та інших країн світу в розбудові галузевої науки й освіти.

На підвищення якісних характеристик "Вісника ХДАК" суттєво впливають зовнішні чинники. Серед головних — уведення в Україні у 2006 р. нової наукової галузі 27 "Соціальні комунікації" з низкою спеціальностей: теорія та історія соціальних комунікацій; документознавство, архівознавство; книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство; прикладні інформаційно-комунікаційні технології; соціальна інформатика; музеєзнавство, пам'яткознавство; видавнича справа та редагування тощо.

Провідні вчені ХДАК: І. Давидова, В. Ільгнаєва, Н. Кушнарєнко, А. Соляник, В. Шейко — взяли на себе повну відповідальність за розроблення формул, паспортів, програм вступних і кандидатських іспитів із більшості наукових спеціальностей, здійснювали їх активну промоцію в науковому середовищі. Попит на інноваційну продукцію настільки зріс, що у 2008 р. на шпальтах "Вісника ХДАК" було опубліковано спецвипуск (вип. 22) під назвою "Соціальні комунікації", що містив проекти програм кандидатських іспитів для аспірантів і здобувачів майже з усіх спеціальностей. Це дало змогу посилити базовість соціальних комунікацій, спрямувати наукову думку професійної еліти та молодих науковців України на студіювання стратегічно важливих проблем, уможливило фахову дискусію, в котрій, як відомо, народжується істинне наукове знання. Через розширення мережі аспірантури, докторантури, спеціалізованих вчених рад із правом прийняття до розгляду та захисту

докторських і кандидатських дисертацій із профільних спеціальностей зросла кількість апробаційних наукових статей, які потрібно публікувати на вимогу МОН у наукових фахових виданнях України для захисту докторських (кандидатських) дисертацій, що сприяло суттєвому підвищенню якості публікацій у "Віснику ХДАК".

Надійним підґрунтям підвищення наукового рівня публікацій є підготовка та оприлюднення фундаментальних апробаційних монографій і захисти докторських дисертацій викладачами ХДАК. Лідером є А. Соляник, яка у 2006 р. захистила докторську дисертацію "Система документопостачання фондів бібліотек України: теоретико-методичний аспект". Учена активно опікувалася проблемами збірника, об'єднуючи навколо нього талановитих науковців.

Докторами наук із соціальних комунікацій стали: І. Давидова "Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві" (2008), Г. Шемяєва "Бібліотека в системі наукової комунікації: коеволуційні процеси розвитку" (2009), В. Маркова "Книжкова комунікація: теорія, історія, перспективи розвитку" (2011), О. Кобелев "Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек України: теоретико-методологічні засади розвитку" (2013), О. Мар'їна "Бібліотеки України в цифровому медіапросторі: теоретико-методологічні засади розвитку" (2018), Т. Булах "Рекламна комунікація в книжковій галузі: теоретико-методологічний аспект" (2018) та ін.

Талановиті вчені — доктори наук фундують власні потужні наукові школи з докторів, кандидатів наук, докторантів, аспірантів, українських і зарубіжних студентів. З розширенням контингенту іноземних аспірантів наукові школи набувають статусу міжнародних. Серед представників результативних наукових шкіл, які є активними авторами статей "Вісника ХДАК", — В. Ільганаєва, під науковим керівництвом якої захищено 17 дисертацій (3 докторські, 14 кандидатських); Н. Кушнаренко — 15 дисертацій (3 докторські, 12 кандидатських); Л. Філіпова — 14 дисертацій (2 докторські, 12 кандидатських); І. Давидова — 10 дисертацій (1 докторська, 9 кандидатських); А. Соляник — 9 дисертацій (2 докторські, 7 кандидатських) та ін. Завдяки успішному функціонуванню спецради ХДАК, когорту науковців України поповнено 70 особами: 12 докторами і 58 кандидатами наук з профільної спеціальності. Це стало ще однією вагомою запорукою підвищення наукового цензу авторів збірника.

Надійними підвалинами зростання публікаційної активності дослідників є створення потужної інфраструктури наукової діяльності: аспірантура, докторантура; спеціалізовані вчені ради з правом прийняття та захисту докторських (кан-

дидатських) дисертацій; міжнародні й всеукраїнські наукові конференції ("Культура та інформаційне суспільство XXI ст.", "Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку"); комплексні НДР ("Документно-комунікаційні структури: інноваційні стратегії розвитку") та ін.

Важливим чинником нового імпульсу розвитку збірника є введення у 2015 р. в Україні нової інтегрованої спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", розроблення й затвердження новітніх вітчизняних стандартів освіти для бакалаврів (2018), магістрів (2019) і докторів філософії (2022).

Особливістю "Вісника ХДАК" є його тісний зв'язок із проблемами вищої бібліотечно-інформаційної освіти. Унікальність збірника полягає в тому, що на його сторінках учені оприлюднюють результати як наукових, так і педагогічних досліджень. Цю традицію започатковано ще в першому випуску видання, коли було опубліковано статтю Д. Ситнікова, А. Асєєва та В. Вакуленко, присвячену підвищенню якості вищої бібліотечно-інформаційної освіти в Україні.

Уведення нової інтегрованої спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" зумовило уточнення наукових пріоритетів, формування цілісного інтегрованого знання, гармонійне студіювання соціальних комунікацій, документології, книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства, соціальної інформатики як предметів наукового та педагогічного дослідження. Педагогинноватори викладають на шпальтах "Вісника ХДАК" квінтесенцію своїх інноваційних навчальних дисциплін, як-от: "Управління цифровою інформацією", "Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек", "Електронний документообіг", "Інформаційне право", "Інформаційний менеджмент і маркетинг", "Бібліотечно-інформаційне виробництво", "Цифрове кураторство", "Сучасні проблеми розвитку документно-інформаційних систем", "Інноваційні методи викладання у вищій школі", "Організація та методика науково-дослідницької діяльності" та ін. Це дає змогу розглянути їхній зміст у контексті еволюції наукової думки України та світу, підвищити якість вищої галузевої освіти, сформувати своєрідне освітньо-наукове середовище видання.

Відмінною рисою збірника є високий теоретико-методологічний рівень публікацій, базований на використанні пізнавальних можливостей загальнонаукових підходів: історичного, системного, соціокомунікативного, діяльнісного, аксіологічного, культурологічного, герменевтичного, феноменологічного, компаративного, синергетичного, семіотичного, соціологічного та ін. На різних етапах дослідження автори публікацій використовують комплекс методів пізнання: джерелознавчий аналіз,

метод моделювання, контент-аналіз, соціологічні методи тощо. Дописувачі вдало адаптують загальну методологію до розв'язання завдань власного наукового дослідження.

Нині Академія, як і впродовж усього періоду виходу "Вісника ХДАК", опікується якісним складом редколегії. Якщо на початку функціонування збірника редакційний склад становили представники наукової еліти України, то від 2000-х рр. його поповнили відомі закордонні фахівці. Сьогодні редакційна колегія збірника є такою: головна редакторка — А. Соляник, докторка педагогічних наук, професорка, проректорка з наукової роботи, Харківська державна академія культури; заступниця головної редакторки — І. Давидова, докторка наук із соціальних комунікацій, професорка, Харківська державна академія культури; відповідальна секретарка — А. Шелестова, кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка, Харківська державна академія культури, та 10 членів редколегії: В. Бездрабко, докторка історичних наук, професорка, Київський національний університет культури і мистецтв; Т. Білушак, кандидатка історичних наук, асистентка кафедри, Національний університет "Львівська політехніка"; М. Войцеховська, докторка габлітована, Гданський університет, Польща; Т. Гранчак, докторка наук із соціальних комунікацій, старша наукова співробітниця, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; І. Коробійчук, доктор технічних наук, професор, Варшавський політехнічний університет, Польща; Н. Кушнарченко, докторка педагогічних наук, професорка, Харківська державна академія культури; Б. Лоренз, доктор філософії, доцент, Університет прикладних наук у галузі державного управління і правових питань, Німеччина; П. Мазур, доктор педагогічних наук, професор, Державна вища професійна школа в Холмі, Польща; О. Мар'їна, докторка наук із соціальних комунікацій, доцентка, Харківська державна академія культури; С. Федушко, кандидатка технічних наук, доцентка, Національний університет "Львівська полі-

техніка". Високопрофесійний колектив редколегії фахового збірника України "Вісник Харківської державної академії культури" здатний успішно вирішувати найсміливіші стратегічні завдання, забезпечити ефективне функціонування видання в науково-освітньому просторі України та світу впродовж багатьох років.

Висновки. Моніторинг публікаційного потоку "Вісника ХДАК" за 1999—2024 рр. надав можливість виявити три основні концептуально-парадигмальні підходи, що сприяли фундаменталізації його змісту: поліпарадигмальний, парадигмальної динаміки, парадигмальної пріоритетики.

Поліпарадигмальний — використання у статті кількох (множини) парадигм. Такі публікації становлять 15% і належать відомим дослідникам, здатним на високому рівні аналізувати й синтезувати надбання системи парадигм для здобуття нового наукового знання. Статті, побудовані на засадах парадигмальної динаміки, тобто на зміні парадигм чи концептуальних засад у розбудові змісту публікацій, становлять 25% і належать переважно молодим науковцям, котрі визначаються в методологічному полі галузевої науки. 60% становлять статті, базовані на парадигмальної пріоритетиці, що забезпечує чіткість змісту й структури публікацій, однак накладає певні обмеження на фундаменталізацію статей. Водночас спостерігається тенденція переходу від монодисциплінарної, мінідисциплінарної до трансдисциплінарної методологічної рефлексії — поєднання знань, теоретичних і методологічних засад не лише споріднених, а й "далеких" наукових дисциплін для багатоаспектного вивчення об'єктів дослідження. Результати наукометричного аналізу "Вісника ХДАК" підтверджують його впевнений поступ до нових звершень як авторитетного каналу наукової комунікації.

Перспективним напрямом подальшого дослідження є поглиблене студіювання міжнародних зв'язків фахового збірника України "Вісник Харківської державної академії культури" у цифровому науковому просторі.

Список бібліографічних посилань

1. Бейліс Л. І. "Вісник Харківської державної академії культури" — продовження традицій. *Бібліотечна планета*. 2002. № 4. С. 20—22.
2. Глазунова Л. В. Дисертаційні дослідження як індикатор розвитку бібліографічної науки в Україні на сучасному етапі. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2009. № 28. С. 86—99.
3. Глазунова Л. В. Жанрово-типологічна структура персоніологічних досліджень на сучасному етапі розвитку українського бібліографознавства. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2012. № 35. С. 100—110.
4. Кушнарченко Н. З історії бібліотечної періодики: фахові видання Харківської державної академії культури. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 11. С. 38—41.
5. Павленко І. М. Актуальні бібліографознавчі питання на сторінках фахового видання "Вісник Харківської державної академії культури". *Вісник Харківської державної академії культури*. 2022. № 62. С. 112—124.
6. Соляник А. Аналітичний огляд змісту бібліотекознавчих розділів "Вісника Харківської державної академії культури" (1999—2002). *Бібліотечний вісник*. 2002. № 2. С. 56—59.

7. Соляник А. А. Вісник Харківської державної академії культури. *Енциклопедія сучасної України*. 2015. Т. 4. С. 611.
8. Тодорова Є. М. Методологічно-концептуальні засади сучасного бібліографознавства (частина 1). *Вісник Харківської державної академії культури*. 2014. № 43. С. 136—143.
9. Тодорова Є. М. Бібліографознавство в системі соціально-комунікаційних навчальних дисциплін. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2018. № 53. С. 74—86.
10. Швецова-Водка Г. М. Бібліографічна підготовка фахівців спеціальності "Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія". *Вісник Харківської державної академії культури*. 2013. № 40. С. 70—74.
11. Швецова-Водка Г. М. Науково-допоміжна бібліографія в діяльності універсальних бібліотек усеукраїнського рівня національної системи НТІ України. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2017. № 50. С. 112—123.
12. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Харківська державна академія культури: науково-періодична конотація. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2016. № 49. С. 8—25.
13. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Соляник А. А. Післямова. Фундатори Харківської бібліотечної науково-освітньої школи : (до 90-річчя ХДАК) : колект. моногр. Харків, 2019. С. 73—75.

Natalya Kushnarenko,
Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of the Department of Digital Communications
and Information Studies, Kharkiv State Academy of Culture,
Honored Worker of Culture of Ukraine
Alla Solianyk,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Vice-Rector for Scientific Work,
Kharkiv State Academy of Culture

"Bulletin of Kharkiv State Academy of Culture": 25 years of successful service to science

The evolution of the formation and development of the specialized collection of scientific works "Bulletin of Kharkiv State Academy of Culture" in the context of the formation of the system of library periodicals of Ukraine is described. The dominant strategies of the innovative functioning of the collection in the modern digital society are outlined. The semantic (problematic and thematic) priorities of publications, their types, chronological, authorial, geographical-spatial, company and other structures were identified and analyzed. The main organizational transformations of the publication during its 25-year operation (1999—2024) in the scientific space of Ukraine are presented.

Keywords: *specialized scientific edition; "Bulletin of Kharkiv State Academy of Culture"; theory of social communications; document science; book science; library science; bibliography science; archive science*

References

1. Beilis L. I. (2002). "Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury" — prodovzhennia tradytsii. *Bibliotekna planeta*, 4, pp. 20—22.
2. Hlazunova L. V. (2009). Dysertatsiini doslidzhennia yak indyikator rozvytku bibliografichnoi nauky v Ukraini na suchasnomu etapi. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 28, pp. 86—99.
3. Hlazunova L. V. (2012). Zhanrovo-typolohichna struktura personolohichnykh doslidzhen na suchasnomu etapi rozvytku ukrainskoho bibliografnavstva. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 35, pp. 100—110.
4. Kushnarenko N. (2015). Z istorii biblioteknoi perodyky: fakhovi vydannia Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 11, pp. 38—41.
5. Pavlenko I. M. (2022). Aktualni bibliografnavchi pytannia na storinkakh fakhovoho vydannia "Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury". *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 62, pp. 112—124.
6. Solianyk A. (2002). Analychnyi ohliad zmistu bibliotekoznavchychkh rozdiliv "Visnyka Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury" (1999—2002). *Biblioteknyi visnyk*, 2, pp. 56—59.
7. Solianyk A. A. (2015). Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*, 4, p. 611.
8. Todorova Ye. M. (2014). Metodolohichno-kontseptualni zasady suchasnoho bibliografnavstva (chastyna 1). *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 43, pp. 136—143.
9. Todorova Ye. M. (2018). Bibliografnavstvo v systemi sotsialno-komunikatsiinykh navchalnykh dystsyplin. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 53, pp. 74—86.
10. Shvetsova-Vodka H. M. (2013). Bibliografichna pidhotovka fakhivtsiv spetsialnosti "Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo i bibliografiia". *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 40, pp. 70—74.
11. Shvetsova-Vodka H. M. (2017). Naukovo-dopomizhna bibliografiia v diialnosti universalnykh bibliotek useukrainskoho rivnia natsionalnoi systemy NTI Ukrainy. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 50, pp. 112—123.
12. Sheiko V. M. & Kushnarenko N. M. (2016). Kharkivska derzhavna akademiia kultury: naukovo-periodychna konotatsiia. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 49, pp. 8—25.
13. Sheiko V. M., Kushnarenko N. M. & Solianyk A. A. (2019). *Pisliamova. Fundatory Kharkivskoi biblioteknoi naukovo-osvitnoi shkoly : (do 90-richchia KhDAK) : kolekt. monohr. Kharkiv, pp. 73—75.*

Надійшла до редакції 15 серпня 2024 року